

STEFAN HERCHI
DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

STEFAN HERCHI

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

5. Succesiunea statelor	59
Capitolul IV	
TERITORIUL DE STAT	63
1. Generalități	63
2. Frontierele naționale	65
3. Domeniul acvatic al statelor	68
Capitolul V	
REGIMUL JURIDIC AL SPAȚIULUI	
EXTRAATMOSFERIC ȘI AL CORPURILOR CEREȘTI.....	73
1. Concepte și definiții	73
2. Principiile dreptului cosmic.....	75
Capitolul VI	
ZONE TERITORIALE CU REGIM SPECIAL	79
1. Fluviile internaționale.....	79
2. Strâmtoarele și canalele maritime	81
3. Regimul juridic al zonelor polare	83
4. Zona economică exclusivă	84
5. Regimul juridic al mării libere	85
Capitolul VII	
POPULAȚIA ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC.....	89
1. Prezentare generală.....	89
2. Drepturile fundamentale ale omului	91
3. Cetățenii	92
4. Străinii	94
Capitolul VIII	
DREPTUL TRATATELOR.....	99
1. Generalități	99
2. Definirea tratatelor internaționale și elementele acestora	101

3. Încheierea tratatelor internaționale	105
4. Rezerva la tratate	107
5. Aplicarea tratatelor	109
6. Intrarea în vigoare a tratatelor și efectele acestora	111

Capitolul IX

SOLUȚIONAREA DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE .113

1. Mijloace pașnice cu caracter nejurisdicțional.....	117
2. Mijloace pașnice cu caracter jurisdicțional.....	120

Capitolul X

DREPTUL UMANITAR

1. Domeniul de reglementare al dreptului umanitar	129
2. Războiul ca și instituție de drept.....	130
3. Categoriile de persoane protejate	131
4. Categoriile de armamente și muniții interzise de normele internaționale	133
5. Mijloace de purtare a războiului.....	133
6. Categoriile de bunuri protejate	134

Capitolul XI

DREPTUL DIPLOMATIC ȘI CONSULAR

1. Preliminarii.....	139
2. Relațiile diplomatice.....	140
3. Organele diplomatice	142
4. Organizarea misiunilor diplomatice. Structură și personal.....	144
5. Atribuțiile și funcțiile misiunilor diplomatice	146
6. Privilegiile, imunitățile și facilitățile asigurate misiunilor precum și personalului diplomatic	147

Capitolul XII

INFRAȚIUNI INTERNAȚIONALE.....

1. Preliminarii.....	155
----------------------	-----

2. Terorismul internațional	157
3. Genocidul	160
4. Alte infracțiuni internaționale.....	162

Capitolul XIII

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE.....	165
--	------------

ANEXA nr. 1.....	177
-------------------------	------------

ANEXA nr. 2.....	179
-------------------------	------------

INDICE BIBLIOGRAFIC.....	183
---------------------------------	------------

I N D E X.....	193
-----------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	199
---------------------------	------------

Capitolul I

DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC RAMURĂ DE DREPT

Orice discuție științifică despre un anumit domeniu presupune o anume rigoare și niște coordonate precise între care să se deruleze. În condițiile în care discutăm despre o materie de predare la facultățile de profil juridic, nu avem nici o dificultate în a începe pur și simplu expunerea faptelor și argumentelor într-o ordine care evident depinde de voința celui care face acest demers teoretic. În condițiile în care însă discutăm despre predarea unui domeniu specific care constituie o ramură de drept, aceste coordonate de rigurozitate științifică trebuie cu atât mai mult respectate. Din aceste punct de vedere, și în evaluarea dreptului internațional public ca și ramură de drept, există aspecte și probleme interesante și incitante din punct de vedere științific. Literatura juridică de specialitate a dat mai multe definiții pentru ramura de drept. Una dintre ele și care ni se pare că reflectă o realitate, este cea care afirmă că ramura de drept „este totalitatea normelor asupra cărora au convenit două sau mai multe state în

scopul regulării raporturilor lor social-politice sau cari au păstrat puterea lor de drept, sub forma dreptului consuetudinar”.¹ Deși această definiție este destul de veche, ea surprinde specificitatea normelor juridice grupate într-o anumită ramură de drept.

În opinia noastră, decât o definiție care oricum ar fi formulată se va dovedi până la urmă că nu este perfectă, mai importantă este și în opinia noastră, așa cum de altfel s-au exprimat și alți autori de specialitate,² analiza acelor elemente care duc la concluzia că ne aflăm sau nu într-adevăr în fața unei ramuri de drept distincte. Această analiză are o importanță deosebită pentru că așa cum va rezulta mai jos, nu discutăm despre predarea unei materii didactice în care fapte și instituții au fost adunate de-a valma după voința celui care o predă ci discutăm despre instituții și norme riguros aranjate după o ordine proprie care are coerență și astfel oferă și soluțiile necesare pentru activitatea statelor. Aceste elemente care trebuie întrunite cumulativ sunt următoarele:

- Existența unui ansamblu de norme juridice coerente. Aceste norme trebuie să reglementeze același domeniu social ca atare ele sunt cumulate prin unicitatea domeniului de reglementare. De regulă este vorba despre norme juridice specifice și care doar în cazuri rare pot aparține și altor zone de activitate socială. Specificitatea este prin urmare trăsătura caracteristică care unește normele juridice aparținând unei anumite ramuri de drept. Un alt aspect asupra căruia se insistă prea puțin este necesitatea ca aceste norme juridice să aibă aplicabilitate „*erga omnes*”, adică față de toți subiecții de drept ai ramurii respective. Este un element important asupra căruia vom reveni.

- Această ramură este creată de subiecți specifici. Normele juridice sunt create de către subiecți în vederea reglementării raporturilor sociale în funcție de interesele acestor subiecți. În materia dreptului internațional public discutăm despre voința concordantă a subiecților săi, așa cum vom arăta acest lucru mai jos. Nu este în mod necesar ca acești subiecți să fie specifici în mod exclusiv ramurii în cauză, ceea ce este destul de greu de găsit, ci ele pot fi comune cel puțin în parte și altor ramuri ale dreptului.

- Scopul urmărit de acești subiecți, așa cum am arătat mai sus, este acela de a reglementa domeniul social în cauză respectiv raporturile juridice care iau naștere între ele. Este evident faptul că aflându-ne în fața unui domeniu în care subiecții de drept sunt egali din punct de vedere juridic, aceste raporturi nu pot fi decât de colaborare și înțelegere. Doar în acest mod poate lua naștere acordul de voință al părților raportului juridic internațional. El presupune pe de o parte manifestarea liberă a voinței subiectului în cauză iar pe de altă parte acceptarea benevolă a acelor norme care sunt de ordine generală și servesc binele general.

Însumarea celor trei elemente determină nașterea a ceea ce unii autori denumesc pe drept cuvânt sistemul juridic al dreptului internațional public.³ Un alt aspect determinant în analiza existenței dreptului internațional public ca și ramură de drept este analiza acelor caracteristici enumerate de teoria dreptului și care duc la o concluzie unitară. Ne referim la identificarea domeniului de reglementare specific, a subiecților de drept proprii și în sfârșit a izvoarelor de drept specifice. Evident că unele dintre aceste elemente pot fi comune și cu alte ramuri de

drept dar întrunirea lor într-un mod specific duc la această concluzie.

A. Izvoarele dreptului internațional public

Literatura juridică de specialitate este destul de împărțită în ceea ce privește aceste izvoare. Facem această afirmație pentru că dacă pe de o parte pentru unele izvoare există un acord perfect între toți autorii pentru altele există opinii divergente, așa cum vom arăta mai jos.

Teoria dreptului definește izvorul de drept ca fiind forma de manifestare a normei juridice, modul în care acesta se materializează. În literatura de specialitate s-au definit mai multe categorii de izvoare, astfel:⁴

- izvoare principale
- izvoare subsidiare (auxiliare)

Din acest punct de vedere, toți autorii sunt de acord că din punct de vedere al izvoarelor principale ale dreptului internațional public putem discuta despre cutumă și tratat. În consecință vom analiza în primul rând aceste două izvoare. Ele sunt izvoare primordiale și fundamentale pentru această ramură de drept care este dreptul internațional public.

Cutumă a fost primul izvor de drept nu numai în această materie ci și a dreptului în general, dacă privim lucrurile în perspectivă istorică. Și multă vreme a și fost singurul izvor de drept iar ulterior cel mai important dintre ele. Tradiția orală a constituit singurul și apoi principalul mijloc de transmitere și apoi de dezvoltare al dreptului. În mod tradițional, cutumă este definită

ca fiind o practică relativ îndelungată în timp și constantă căreia subiecții de drept îi dau caracter obligatoriu.⁵ Această definiție este acceptată de majoritatea autorilor în domeniu, mai ales că o asemenea prevedere există și în Statutul Curții Internaționale de Justiție la art. 38 pct. „b” care prevede cutuma ca fiind dovada unei practici generale, acceptate ca drept.⁶

Dacă vom analiza conținutul acestei definiții, vom observa că există sau mai bine spus trebuie să existe în mod concertant, două condiții obligatorii. Unul este așa numitul element obiectiv, material al practicii subiecților de drept. Această practică trebuie să fie constantă și relativ îndelungată în timp. Dacă ea nu are acest caracter temporar îndelungat, ne putem găsi în fața unei practici întâmplătoare. În același timp, această practică trebuie să fie destul de extinsă teritorial sau acceptată de subiecți de pe teritoriu de asemenea natură pentru în caz contrar ne găsim în fața unei practici locale. Cel de-al doilea element este cel subiectiv, al voinței subiecților de drept de a considera că această practică constituie normă juridică. Consecința acestui caracter volitiv este deosebit de importantă. Devenind sau fiind considerată normă juridică, înseamnă că în cazul nerespectării ei – a cutumei – cel care o încalcă poate suporta forța de constrângere respectiv el poate fi obligat să intre în legalitate am spune noi cu termenii consacrați azi. Lipsa acestui element volitiv, mută practica chiar constantă și relativ îndelungată, într-un uz sau uzanță internațională care însă nu se bucură de sancțiunea prevăzută de caracterul obligatoriu și coercitiv al statului – statelor în condițiile vieții internaționale.

Este evident că această practică trebuie recunoscută de majoritatea subiecților dreptului internațional pentru că altfel,

discutăm despre un obicei local care nu este izvor de drept tocmai datorită faptului că îi lipsește caracterul de opozabilitate „*erga omnes*” specific normelor juridice.

Tocmai din această cauză, în literatură se discută despre existența unor cutume universale deci a unor reguli aplicabile tuturor subiecților de drept, de cutume regionale aplicabile pe regiuni geografice mai restrânse și de cutume bilaterale aplicabile între două state de regulă vecine.⁷

Cel de-al doilea izvor de drept asupra căruia există unanimitate de opinii este tratatul sau convenția internațională. Înțeles ca un acord de voință între doi sau mai mulți subiecți de drept internațional public, tratatul sau convenția internațională reprezintă în prezent cel mai important izvor de drept. Treptat, locul cutumei a fost luat de aceste înțelegeri internaționale datorită mai multor elemente. În primul rând, un act scris al cărui conținut se poate verifica oricând va face o mai bună dovadă a intenției reale a părților. El poate fi oricând modificat, amendat, la el pot adera și alte state, etc., în plus oferă o mai mare siguranță și securitate a relațiilor internaționale. Ca urmare, majoritatea normelor de drept internațional sunt cuprinse în asemenea tratate și convenții. Dar înafara aspectului cantitativ, esențial este și faptul că cele mai importante norme, principiile esențiale ale dreptului internațional public, sunt toate cuprinse în asemenea izvoare.

Necesitatea acestor izvoare scrise a derivat și din alte considerente de ordin practic. Legalitatea internațională presupune existența unor norme juridice clare, care se pot interpreta exclusiv prin intenția reală a părților participante, în mod unitar, clar și fără echivoc. Stabilitatea acestor reglementări este o altă

necesitate care a dus la creșterea rolului și ocuparea locului actual pe care tratatul sau cutuma o are în domeniul izvoarelor dreptului internațional.

Așa cum am menționat mai sus, cam aici se termină unanimitatea de opinii în ceea ce privește izvoarele dreptului internațional public. Unii autori, menționează și alte izvoare de drept, pornind de la prevederile aceluiași articol nr. 38 din Statutul Curții Internaționale de Justiție.⁸ Acest articol prevede faptul că în luarea hotărârilor, Curtea se ghidează în funcție de principiile generale de drept, hotărârile judecătorești și doctrina celor mai calificați specialiști în domeniul dreptului internațional public.⁹

Avem serioase rezerve față de această susținere. Un prim argument este faptul că acest text al statului Curții nu are nici o legătură cu problematica izvoarelor dreptului internațional public. Ar fi de dorit ca analiza izvoarelor să se facă în raport cu texte care abordează această problematică și nu prin texte scoase din contextul lor normal. Acest act nu abordează problematicile teoretice și fundamentele dreptului internațional public ci se referă strict la aspectele privind activitatea și procedurile Curții. În al doilea rând, așa cum am arătat, izvorul de drept este forma de manifestare a acordului de voință a subiecților dreptului internațional public, este un mijloc juridic de manifestare a acestei voințe concordante a părților unui raport juridic. Aceste norme trebuie să aibă o aplicabilitate „*erga omnes*”. Dacă însă vom analiza natura juridică a hotărârilor Curții Internaționale de la Haga, vom observa că ele au caracter obligatoriu exclusiv față de părțile aflate în diferend, diferend supus judecății acestei instanțe internaționale. Ca atare, lipsește tocmai un element